

Az Intézet 2006. évi kutatási céljai

A multinacionális vállalatok és a külföldi működő-tőke meghatározó szerepet játszanak az új EU tag- és tagjelölt országok gazdasági és foglalkoztatási szerkezetének átalakításában, s ennek során a munkaügyi kapcsolatok új rendszerének formálásában. A munkaügyi viszonyok sajátos vonásai és gyengeségei: a szakszervezetek hanyatló befolyása, a munkáltatói szervezetek töredezettsége, a társadalmi párbeszéd szervezetlenségei és a kollektív szerződés-kötés korlátozott kiterjedése, a frissen megalkotott intézmények működésének és a szabályozási keretek érvényesülésének problémái számos, a multinacionális cégek szerepvállalásával összefüggésben vizsgálendő kérdést vetnek fel. A kutatás azt próbálja megragadni, hogyan és milyen eredménnyel ültetik át a külföldi cégek munkaügyi gyakorlatukat és vezetési eljárásaikat az új piacgazdaságok viszonyai közé, s hogyan reagálnak erre a befogadó országok vállalati, ágazati és makroszintű munkaügyi kapcsolatrendszeri. Több ágazatban, három országban (Magyarország, Szlovákia, Románia) jelenlévő francia vállalatcsoportok tevékenységének vizsgálatával kíván a feltett kérdésekre válaszolni a témáját több irányból: a munkaügyi kapcsolatok, a vállalatgazdaságtan, a munkagazdaságtan és a munkaszociológia oldaláról megközelítő kutatás.

Az EU kohéziós támogatásainak közvetlen és közvetett hatásait vizsgáló kutatás során a HERMIN többszektoros makroökonometriai modell kerül alkalmazásra a magyar gazdaságra. A magyar adatbázis kialakítása, a modellnek a magyar gazdasághoz való hozzáigazítása és paramétereinek kalibrálása után a modell sokkokkal való tesztelésére kerül sor. Ezt követi annak elemzése, hogy a 2004-2006-os és 2007-2013-as fejlesztési időszakok EU támogatásai milyen hatással vannak a növekedésre és a foglalkoztatásra. Az EU kohéziós programjai közösségi és hazai forrásból származó infrastrukturális és humántőke beruházások valamint közvetlen termelési támogatások formájában jelennek meg, s közvetlen és külső gazdasági hatásaikat a makromodell összefüggésrendszerén keresztül fejtik ki a főbb makrogazdasági változókra. A modell eredményei hasznosíthatók a hazai és uniós kohéziós tervek kidolgozásánál és értékelésénél.

A mezőgazdaság vertikális kapcsolatai c. témán belül folytatódnak az élelmiszer-gazdaságot érintő koordinációs és integrációs mechanizmusokat interdiszciplináris módon, elsősorban az új intézményi közgazdaságtan és szervezetelmélet segítségével vizsgáló kutatások, kiegészítve az emberi tényezővel, tőkével, kapcsolatos megfontolásokkal. Ezek során az egyes főbb szektorok (elsősorban zöldség-gyümölcs, tej, bor) empirikus elemzésére kerül sor.

A vállalatok, régiók és ágazatok versenyképessége a tudásalapú gazdaságban: milyen lehetőségei vannak a foglalkoztatásközpontú növekedésnek? c. kutatás a növekedés, a foglalkoztatás és a versenyképesség vizsgálatát tűzi célul a tudásalapú európai gazdaságban mikroökonómiai megközelítésben vállalati adatok alapján. A kutatás alulról felfelé építkezik, azaz a vállalatok viselkedését és stratégiáját összegzi ágazati, területi, országos és európai szintre. Erre a megközelítésre azért van szükség, hogy ennek révén érthető legyen az innováció, a versenyképesség és a növekedés mikroökonómiai összefüggése és a vállalatok és a munkapiac közötti interakciók természete, amit csak ennek feltárása után lehet aggregáltabb szinten elemezni és egyúttal megérteni a makroökonómiai teljesítmény feltételeit. Gazdaságpolitikai szempontból ez azt jelenti, hogy a vállalati, ágazati, területi gazdasági teljesítmény és a különböző szintű stratégiák közötti kapcsolat csak a vállalati hatásmechanizmuson keresztül érthető meg.

A 2002-es minimálbér-emelés a versenyszférában foglalkoztatottak több mint 20%-a számára az infláció várt ütemét lényegesen meghaladó béremeléssel járt. A kormány 2002-ben „a magas élőmunka-igényű vállalkozások foglalkoztatási támogatása” címmel munkapiaci programot hirdetett 16 milliárd Ft támogatási kerettel a minimálbér-emelés következtében nehéz helyzetbe kerülő vállalatoknak, vállalkozásoknak; a támogatás túlnyomó részét (90%-át) a béremelés finanszírozására fordították az alacsony bérű vállalatok. A kutatás során e támogatás hatékonyságát kerül elemzésre. A kutatás megvizsgálja az alacsony bérű vállalatok támogatására nyújtott bértámogatás hatását a vállalat gazdálkodási hatékonyságának, termelékenységének alakulására a 2002-vel kezdődő időszakban, illetve azt, hogy ezzel összefüggésben hogyan alakult a támogatást elnyert vállalatok sorsa, foglalkoztatási és bérhelyzete a támogatás elnyerése után, lezajlott-e olyan lényeges változás a vállalat életében, ami lehetővé tette a vállalat helyzetének stabilizálását, vagy épp ellenkezőleg az ideiglenesen megfinanszírozott munkahelyek a támogatás ellenére lerombolódtak.

Az Országos Kompetenciamérés 2005-ben elérhetővé vált adatai Magyarországon új lehetőségeket kínálnak az iskolák működésének, az iskolai ráfordítások tanulói teljesítményekre gyakorolt hatásának elemzésére. A tervezett kutatás célja az osztálylétszámok és a pedagógusfoglalkoztatás hatásának elemzése, illetve ehhez kapcsolódóan a demográfiai változások hatásának vizsgálata. A kutatás másik eleme az oktatási termelési függvények és az oktatás iránti helyi (önkormányzati szintű) kereslet szimultán elemzése, amellyel arra a kérdésre kíván választ adni, hogyan határozzák meg egymást az oktatás termelésének helyi sajátosságai, az iskolák hatékonysága, illetve az oktatás iránti kereslet.

A kormányzati hatékonyság, kormányzati döntéshozatal c. kutatás a magyar kormányzat gazdaságpolitikai döntéseit és ezek hatásait elemzi a kormányzat magatartását leíró közgazdasági modellek, valamint kormányzati dokumentumok és vállalati empirikus felvételek segítségével. Szélesebb kontextusban kívánja vizsgálni a kormányzat gazdaságpolitikai döntéshozatalának folyamatát, különös tekintettel arra, hogy miért nem tartja szükségesnek a magyar politikai elit a döntési alternatívák közgazdasági szempontú vizsgálatát, illetve a döntések előzetes hatásvizsgálatát. Arra a kérdésre keres választ, hogy mi hozza létre és tartja fenn a kontraproduktív döntéseket eredményező kormányzati mechanizmust?

A kutatás-fejlesztéssel, innovációpolitikával foglalkozó kutatások keretében új kutatások indulnak az Unió új tagállamaiban működő magán-vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységéről, a kutatás-fejlesztés helyzetéről az infokommunikációs technológiák ágazataiban, valamint az innovációpolitika szerepéről. Az egyetemek-vállalatok közti kutatási-fejlesztési együttműködések vizsgálatában a különböző méretkategóriájú, típusú vállalkozások együttműködési sajátosságainak bemutatása, a hálózatok feltárása a cél. Az ágazati innovációs és termelési rendszerek szerepét egy nyitott, átalakuló gazdaságban vizsgáló kutatás az innováció evolúciós közgazdaságtanának újabb elméleti eredményeit alkalmazza az átalakuló gazdaságokra. A magánszféra és az állami K+F politika kapcsolatát vizsgáló projekt arra keresi a választ, hogy a magánszféra aktívabb részvétele az állami K+F és innovációpolitikai döntéshozatalban hozzájárul-e az európai és ezen belül a magyar gazdaság innovativitásának és versenyképességének növekedéséhez.

Az információs társadalom regionális kérdéseivel, az infokommunikációs technológiák és a kutatás-fejlesztési tevékenység területi vonatkozásaival foglalkozó kutatás a kvantitatív elemzéseket a Központi régió információs társadalmi stratégiájának elemzésére, a régióon belüli területi különbségek, feszültségek feltárására épülő esettanulmány kvalitatív megállapításaival szembesíti.